

SỞ Y TẾ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRUNG TÂM KIỂM SOÁT BỆNH TẬT

CẨM NANG PHÒNG, CHỐNG DỊCH

Tài liệu dành cho cộng tác viên sức khỏe cộng đồng

Đơn vị đồng hành

SỞ Y TẾ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRUNG TÂM KIỂM SOÁT BỆNH TẬT

CẨM NANG PHÒNG, CHỐNG DỊCH

SỐT XUẤT HUYẾT

Thông tin tài liệu
cộng tác viên:
hcdc.vn/tailieuctv

Thông tin về bệnh
sốt xuất huyết:
hcdc.vn/sxh

- Họ và tên cộng tác viên:
- Phường công tác:
-

L Ờ I N Ó I Đ Ấ U

Sốt xuất huyết là bệnh truyền nhiễm xảy ra quanh năm, với số ca mắc bệnh cao và nhiều trường hợp dẫn đến tử vong. Công tác phòng, chống dịch bệnh sốt xuất huyết không chỉ là trách nhiệm riêng của ngành y tế mà còn là trách nhiệm chung của chính quyền địa phương, các cơ sở, ban ngành, đoàn thể và người dân.

Để hoạt động phòng, chống sốt xuất huyết lan tỏa rộng rãi đến từng hộ gia đình, từng người dân, chúng ta không thể thiếu vai trò lớn lao của lực lượng cộng tác viên sức khỏe cộng đồng, là những người truyền thông, vận động người dân thực hiện các hành động chủ động phòng, chống dịch bệnh, đặc biệt là công việc tự diệt muỗi, diệt lăng quăng tại khu phố/ấp.

Nhằm giúp các cộng tác viên sức khỏe cộng đồng có được một công cụ hiệu quả để thực hiện các hoạt động phòng, chống dịch bệnh sốt xuất huyết, Trung tâm Kiểm soát bệnh tật Thành phố Hồ Chí Minh biên soạn **“Cẩm nang phòng, chống dịch sốt xuất huyết”** dành cho cộng tác viên sức khỏe cộng đồng.

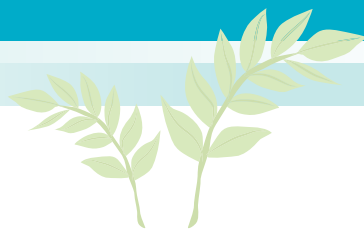
Cẩm nang này là tài liệu hỏi đáp kiến thức chung về bệnh sốt xuất huyết và các hướng dẫn nội dung truyền thông đến người dân liên quan đến phòng, chống dịch bệnh sốt xuất huyết.

Trung tâm Kiểm soát bệnh tật Thành phố Hồ Chí Minh mong rằng tài liệu sẽ là công cụ hỗ trợ tốt hơn cho công tác giám sát, phòng, chống dịch bệnh sốt xuất huyết của cộng tác viên sức khỏe cộng đồng, giúp bảo vệ cộng đồng an toàn khỏi dịch bệnh.

**Trung tâm Kiểm soát bệnh tật
Thành phố Hồ Chí Minh**

M U C L U C

1. *Bệnh sốt xuất huyết Dengue là gì? Bệnh lây như thế nào?* 06
2. *Khi nào nên nghi ngờ bị bệnh sốt xuất huyết?* 07
3. *Người bệnh sốt xuất huyết có thể được theo dõi tại nhà hay không?* 08
4. *Khi theo dõi người bệnh tại nhà, chúng ta cần lưu ý gì để đưa bệnh nhân đi khám ngay?* 08
5. *Chăm sóc và theo dõi người bệnh sốt xuất huyết tại nhà như thế nào?* 10
6. *Phòng bệnh sốt xuất huyết bằng cách nào?* 12
7. *KHÔNG cho muỗi chích bằng cách nào?* 13
8. *KHÔNG cho muỗi đẻ bằng cách nào?* 14
9. *KHÔNG cho muỗi ở bằng biện pháp nào?* 16
10. *Hiện nay có cập nhật biện pháp dự phòng chủ động nào khác cho bệnh sốt xuất huyết không?* 16

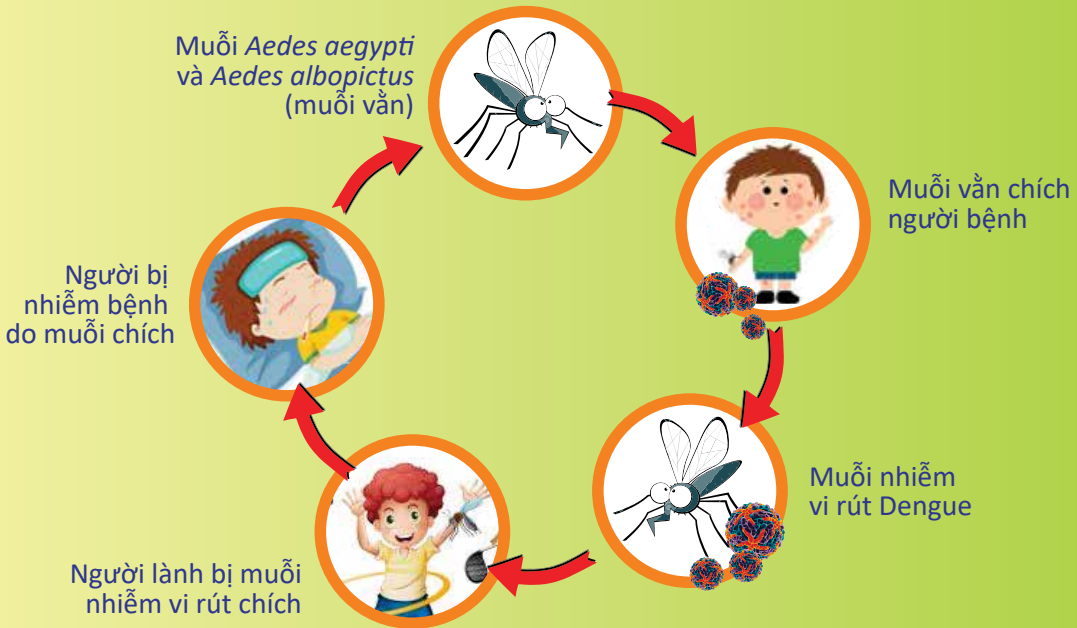
-
11. Những nơi nào có thể bùng phát sốt xuất huyết? 17
-
12. Một số hành vi bị xử phạt trong phòng, chống bệnh sốt xuất huyết theo Nghị định số 117/2020/NĐ-CP về quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực y tế 18
-
13. Người dân cần biết thông tin gì trước và trong khi phun hóa chất diệt muỗi? 19
-
14. Nhiệm vụ của cộng tác viên phòng chống sốt xuất huyết? 20
-
15. Các dụng cụ bảo hộ cho cộng tác viên khi tham gia đội phun hóa chất? 20

1. Bệnh sốt xuất huyết Dengue là gì? Bệnh lây như thế nào?

Sốt xuất huyết Dengue (gọi tắt là **SXH**) là bệnh truyền nhiễm cấp tính do vi rút Dengue gây ra. Bệnh lây truyền qua trung gian muỗi vằn. Bệnh có thể gây ra các biến chứng nặng, thậm chí tử vong. Nguyên nhân:

- Sốc, xuất huyết nặng
 - Tổn thương các cơ quan như gan, tim, não...
- Hiện nay bệnh chưa có thuốc điều trị đặc hiệu.

2. Khi nào nên nghi ngờ bị bệnh SXH?

Dấu hiệu quan trọng nhất trong bệnh SXH là SỐT. Chúng ta cần xác định chính xác thời gian sốt xuất hiện và phải đo bằng nhiệt kế để xác định.

Sốt của SXH có đặc điểm là sốt cao **39 - 40°C**, liên tục, kéo dài **2 - 3** ngày, khó hạ sốt.

Khi nghi ngờ mắc bệnh SXH cần đưa ngay người bệnh đến cơ sở y tế gần nhất để được khám và điều trị.

Bên cạnh đó còn có các dấu hiệu kèm theo như: đau nhức mình mẩy, đau đầu, đau sau hốc mắt, người uể oải, khó chịu, chán ăn, buồn nôn, phát ban, da xung huyết,...

Khi nghi ngờ mắc bệnh SXH cần đưa ngay người bệnh đến cơ sở y tế gần nhất để được khám và điều trị. Để chẩn đoán chính xác bệnh, bác sĩ có thể thực hiện thêm một số xét nghiệm.

3. Người bệnh sốt xuất huyết có thể được theo dõi tại nhà hay không?

Người bệnh SXH có thể được theo dõi tại nhà hoặc tại bệnh viện. Điều này sẽ được bác sĩ quyết định khi thăm khám. Người bệnh cần tuân thủ theo đúng hướng dẫn của bác sĩ.

4. Khi theo dõi người bệnh tại nhà, chúng ta cần lưu ý gì để đưa bệnh nhân đi khám ngay?

- Nôn ói nhiều
- Đau bụng
- Có biểu hiện chảy máu: chân răng, mũi, ói ra máu, đi cầu phân đen, có xuất huyết âm đạo bất thường ở nữ
- Lừ đừ, bứt rứt, bồn chồn
- Đầu chi mát, tay chân lạnh
- Trẻ em có biểu hiện bỏ ăn, bỏ bú, mệt mỏi dù hết sốt

06 DẤU HIỆU NGUY HIỂM CỦA BỆNH SỐT XUẤT HUYẾT

**LỪ ĐÙ, BÚT RÚT,
BỒN CHỒN**

ĐAU BỤNG

CÓ BIỂU HIỆN CHẢY MÁU

Chảy máu chân răng, mũi, ói máu, đi cầu phân đen, có xuất huyết âm đạo bất thường ở nữ

**ĐẦU CHI MÁT,
TAY CHÂN LẠNH**

Ở TRẺ EM CẦN LƯU Ý

Trẻ có biểu hiện bỏ ăn, bỏ bú, mệt mỏi dù hết sốt

NÔN ÓI NHIỀU

Đến cơ sở y tế **KỊP THỜI** để được **ĐIỀU TRỊ SỚM** là chìa khóa để **HẠN CHẾ TỬ VONG**

5. Chăm sóc và theo dõi người bệnh sốt xuất huyết tại nhà như thế nào?

Theo dõi thân nhiệt

Người bệnh sốt xuất huyết phải theo dõi thân nhiệt thật sát sao. Khi nhiệt độ cơ thể tăng, hãy giúp người bệnh tỏa nhiệt bằng cách dùng nước ấm lau toàn thân. Ngoài ra, nên cho người bệnh mặc quần áo thoáng mát.

Sử dụng thuốc hạ sốt theo chỉ định của bác sĩ

Dùng thuốc hạ sốt phải thực hiện đúng theo chỉ định của bác sĩ. Lưu ý, **thuốc hạ sốt chỉ được dùng Paracetamol đơn chất, không dùng thuốc có chứa Ibuprofen hoặc Aspirin cho người bệnh sốt xuất huyết để tránh nguy cơ xuất huyết dạ dày.** Đặc biệt, không chủ quan khi người bệnh đã hạ sốt, vì đây là giai đoạn nguy hiểm nhất của bệnh (thường vào ngày thứ 3-7).

Bù đủ nước và chất điện giải cho cơ thể

Người bệnh cần uống nhiều nước, uống từ từ từng ngụm trong ngày, có thể dùng được nước dừa, nước cam, nước đun sôi để nguội, nước bổ sung ion như dung dịch Oresol 245 bù nước, chất điện giải bằng đường uống... Uống nhiều nước giúp cơ thể bù đắp lượng nước đã mất và hồi phục nhanh hơn. Lưu ý là người bệnh không tự ý truyền dịch tại nhà.

Nước dừa

Nước cam

Bù nước &
bổ sung điện giải

Oresol 245

Ăn thức ăn mềm và dễ tiêu hóa

Một vài thức ăn thích hợp là cháo, sữa, súp, canh hầm... Bên cạnh đó, người bệnh cần kiêng ăn các thức ăn và nước uống có màu đen, đỏ, nâu để tránh nhầm lẫn với chảy máu đường tiêu hóa.

Nghỉ ngơi hợp lý

Đối với người bệnh sốt xuất huyết nghỉ ngơi hợp lý là rất quan trọng. Người bệnh nên tránh đi lại nhiều, tránh vận động mạnh, tránh xúc động.

Tái khám mỗi ngày và tái khám ngay khi có dấu hiệu cảnh báo

6. Phòng bệnh sốt xuất huyết bằng cách nào?

Biện pháp phòng bệnh chủ yếu là:

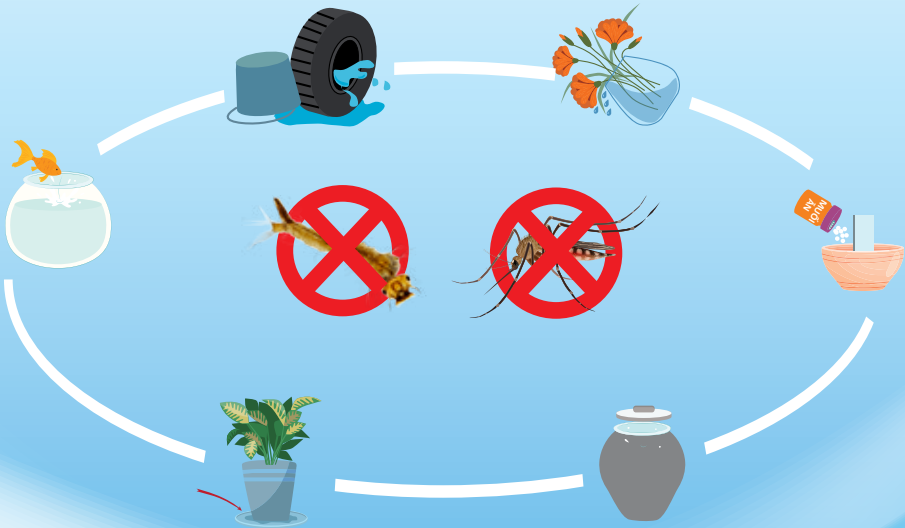
KHÔNG cho muỗi chích

KHÔNG cho muỗi đẻ

KHÔNG cho muỗi ở

TIÊM VẮC XIN phòng bệnh

Trong đó quan trọng nhất là không cho muỗi đẻ thông qua hoạt động tìm và **loại bỏ nơi sinh sản của muỗi vằn.**

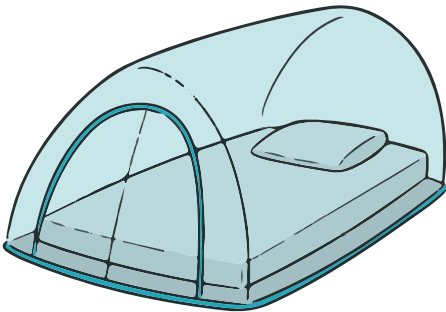
7. KHÔNG cho muỗi chích bằng cách nào?

Muỗi vẫn cái chích người cả ngày, chích mạnh nhất là vào sáng sớm và chiều tối. Do đó cần phòng muỗi chích bằng các biện pháp như:

- Phòng muỗi chích bằng cửa lưới ngăn muỗi, kem chống muỗi, ngủ màn cả đêm lẫn ngày, nhang xua muỗi.

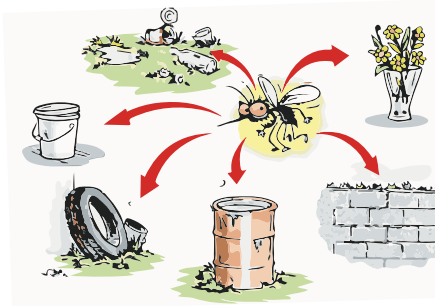
- Diệt muỗi bằng vợt điện, bình xịt/nhang diệt muỗi, phun hóa chất diệt muỗi.

- Khi ngành y tế phun hóa chất diệt muỗi thì mọi người dân cần tạo mọi điều kiện thuận lợi nhất cho cán bộ y tế thực thi nhiệm vụ.

8. KHÔNG cho muỗi đẻ bằng cách nào?

Muỗi vẫn đẻ trứng ở các vũng nước hoặc các dụng cụ chứa nước ở trong và xung quanh nhà như: bể nước, chum, vại, lu, khạp, giếng nước, hốc cây...; các đồ vật hoặc đồ phế thải có chứa nước như lọ hoa, chén nước kê tủ bếp, vỏ xe đã qua sử dụng, vỏ dừa, xô chậu, lọ trồng cây thủy sinh...

Hàng tuần mỗi hộ gia đình, cơ quan, đơn vị nên tìm và xử lý các đồ vật, khu vực đọng nước xung quanh nơi ở, nơi làm việc, học tập.

Xử lý các vật chứa nước có thể phát sinh lăng quăng theo 07 nguyên tắc:

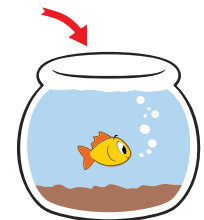
01. Ngăn cản muỗi tiếp xúc nguồn nước:

Dùng giải pháp che, đậy kín vật chứa bằng vật liệu mà muỗi không bay qua được như: vải, nylon, lưới chống muỗi, nhựa, gỗ, ... Và phải đảm bảo đậy kín không có khe hở để muỗi bay vào.

02. Sử dụng thiên địch của lăng quăng:

Cá (các loại cá ăn lăng quăng), bọ nước (mesocyclops), ... là các loài động vật sống trong môi trường nước và lăng quăng là nguồn thức ăn của chúng.

03. Sử dụng hóa chất để diệt lăng quăng: Sử dụng hóa chất diệt lăng quăng theo hướng dẫn của nhân viên y tế.

04. Không để các vật có thể chứa nước bị đọng nước: Lật úp vật chứa, đục lỗ, khơi thông dòng chảy, làm bằng phẳng các nơi bị đọng nước, che chắn để tránh nước mưa.

05. Loại bỏ vật chứa nước: loại bỏ phế liệu, thu gom rác thải có thể trở thành môi trường sống của muỗi.

06. Thường xuyên vệ sinh, làm sạch vật chứa nước: thay nước và chà rửa vật chứa nước định kỳ ít nhất 1 lần mỗi tuần.

07. Thay đổi hình thức trữ nước: Thay đổi tập quán trữ nước, không sử dụng các vật chứa nước có nguy cơ đọng nước làm phát sinh lăng quăng mà thay bằng sử dụng trực tiếp từ vòi nước.

9. KHÔNG cho muỗi ở bằng biện pháp nào?

Muỗi vẫn thường trú đậu ở các góc/xó tối trong nhà, trên quần áo, chăn màn, dây phơi và các đồ dùng trong nhà. Cần thường xuyên dọn dẹp các khu vực này để không làm nơi cho muỗi trú đậu, ở trong nhà. Bên cạnh đó, có thể làm lưới chắn muỗi ở cửa ra vào, cửa sổ, cửa thông gió để muỗi không bay vào.

10. Hiện nay có cập nhật biện pháp dự phòng chủ động nào khác cho bệnh sốt xuất huyết không?

Bên cạnh việc kiểm soát muỗi và ngăn ngừa muỗi chích cùng các biện pháp phòng chống trước đây, hiện nay đã có vắc xin phòng sốt xuất huyết được phép sử dụng tại Việt Nam. Vắc xin sốt xuất huyết được Bộ Y tế Việt Nam cấp phép dùng cho người từ 4 tuổi trở lên, bất kể đã mắc hoặc chưa từng mắc bệnh.

11. Những nơi nào có thể bùng phát sốt xuất huyết?

Những nơi tập trung đông người hoặc nơi thường xuyên có nhiều người thường hay lui tới, có nhiều vật chứa nước hoặc vật phế thải có thể là nơi sinh sản của muỗi vẫn là những nơi có thể bùng phát bệnh sốt xuất huyết.

12. Một số hành vi bị xử phạt trong phòng, chống bệnh sốt xuất huyết theo Nghị định số 117/2020/NĐ-CP về quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực y tế

1. Không thực hiện biện pháp bảo vệ cá nhân theo hướng dẫn của cơ quan y tế

Hành vi: Không thực hiện các biện pháp phòng bệnh bảo vệ bản thân và gia đình khỏi muỗi truyền bệnh sốt xuất huyết.

Tại điểm a khoản 1 Điều 12

Phạt tiền: 1.000.000 - 3.000.000 đồng

2. Không khai báo hoặc khai báo không trung thực về bệnh truyền nhiễm

Hành vi: Chậm trễ hoặc không báo cáo khi phát hiện các trường hợp nghi ngờ hoặc mắc bệnh sốt xuất huyết.

Tại điểm a khoản 1 Điều 10

Phạt tiền: 1.000.000 - 3.000.000 đồng

3. Không thực hiện hoặc từ chối thực hiện biện pháp vệ sinh, diệt trùng, tẩy uế trong vùng có dịch

Hành vi: Không dọn dẹp vật chứa đựng nước, không đậy kín dụng cụ chứa nước, để rác thải ứ đọng, cản trở phun hóa chất...

Tại điểm b khoản 2 Điều 12

Phạt tiền: 5.000.000 - 10.000.000 đồng

13. Người dân cần biết thông tin gì trước và trong khi phun hóa chất diệt muỗi?

- Biết rõ ngày giờ phun hóa chất.
- Che đậy thức ăn, nước uống, tắt bếp lửa, di chuyển vật nuôi đến nơi an toàn.
- Mở cửa ra vào, cửa sổ theo hướng dẫn của nhân viên y tế.
- Nên ở bên ngoài nhà khoảng 30 phút sau khi phun hóa chất xong.

Để phun hóa chất diệt muỗi có hiệu quả, tất cả các hộ gia đình trong phạm vi phun cần được phun hóa chất đầy đủ.

14. Nhiệm vụ của cộng tác viên trong phòng, chống sốt xuất huyết

- Đến từng nhà hướng dẫn, vận động người dân diệt lăng quăng.
- Hỗ trợ nhân viên y tế giám sát các điểm nguy cơ gây dịch SXH tại địa phương.

15. Các dụng cụ bảo hộ cho cộng tác viên khi tham gia đội phun hóa chất?

Các dụng cụ bảo hộ cho người đi theo đội phun hóa chất bao gồm: khẩu trang, kính.

Tuân theo hướng dẫn của đội phun hóa chất.

Chịu trách nhiệm xuất bản:

BS.CKII. Nguyễn Hồng Tâm

Biên tập:

BS.CKII. Nguyễn Văn Lên

ThS.BS. Lê Hồng Nga

ThS.BS. Đinh Thị Hải Yến

BS.CKI. Nguyễn Thế Thịnh

Cố vấn chuyên môn:

BS.CKII. Phan Vĩnh Thọ

Thực hiện:

CN. Nguyễn Thị Lệ Thu

ThS. Đỗ Ngọc Hà

BS. Vưu Dương Thủy Tiên

Trình bày:

CN. Trần Thị Minh Hà

TRUNG TÂM KIỂM SOÁT BỆNH TẬT THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Đồng hành cùng cộng tác viên sức khỏe cộng đồng
vì một Thành phố Hồ Chí Minh khỏe mạnh, an toàn, hạnh phúc

CƠ SỞ CHÍNH: SỐ 366A ÂU DƯƠNG LÂN, PHƯỜNG CHÁNH HƯNG,
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

- Cơ sở 2 :** Số 699 Trần Hưng Đạo, phường Chợ Quán, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 3 :** Số 957 Ba Tháng Hai, phường Minh Phụng, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 4 :** Số 180 Lê Văn Sỹ, phường Phú Nhuận, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 5 :** Số 04 Hải Đăng, phường Vũng Tàu, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 6 :** Số 19 Phạm Ngọc Thạch, phường Bà Rịa, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 7 :** Số 31 Lê Lợi, phường Vũng Tàu, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 8 :** Ấp Tây, phường Tam Long, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 9 :** Hẻm 535, tổ 1-3, Khu phố 3, Lê Hồng Phong, phường Phú Lợi, Thành phố Hồ Chí Minh
- Cơ sở 10:** Số 209 Yersin, phường Thủ Dầu Một, Thành phố Hồ Chí Minh

SỞ Y TẾ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRUNG TÂM KIỂM SOÁT BỆNH TẬT
366A Âu Dương Lân, phường Chánh Hưng,
Thành phố Hồ Chí Minh

hcdc.vn

[hcdc.vn/f](https://www.facebook.com/hcdc.vn/)

[hcdc.vn/y](https://www.youtube.com/hcdc.vn/)

[hcdc.vn/t](https://www.tiktok.com/hcdc.vn/)